

Теоретичні та методологічні підходи до вивчення сучасних глобальних регіональних тенденцій

Висвітлено взаємозв'язок і співвідношення категорій «глобалізація» і «регіоналізація» у сучасних умовах, а також новітні тенденції здійснення регіональної політики в глобальному середовищі.

Ключові слова: глобалізація, регіоналізація, регіоналізм, регіон, регіональна політика, транскордонний регіоналізм, інтеграційні процеси.

Ринковим механізмам розвитку світового господарства притаманний функціональний дуалізм породжуваних ними тенденцій, що закономірно призводить до формування біполярної конструкції цього процесу: домінування градієнта глобалізації на одному полюсі та функціонування, на перший погляд, його діалектичної протилежності – економічного регіоногенезу – на другому. Феномен регіоналізації складає конфігурація міжнародних відносин, у рамках якої основна взаємодія припадає на різні регіональні угруповання, а не окремі великі держави або коаліції держав, що географічно віддалені між собою.

Глобалізація несе в собі потужний інтеграційний заряд, системоформуєчий потенціал, а регіоналізація реалізує функцію економічної диференціації й соціальної стратифікації країн і територіально локалізованих структур. Тенденції регіоналізації та глобалізації не суперечать одна одній, позаяк складають об'єктивні процеси розвитку сучасної економіки й науково-технічного прогресу. Світове господарство стає комплексом ще більш взаємозалежних структур за рахунок якісно нового взаємозв'язку регіональних інтеграційних блоків.

Завдання статті полягають у вирішенні таких завдань:

- конкретизація понятійного (дефініційного) апарату, у т. ч. з'ясування специфіки ієрархії «регіоналізм – регіоналізація (сучасна типологія та моделі) – глобалізація»;
- висвітлення сценаріїв взаємодії дихотомії «регіоналізація – глобалізм»;
- ідентифікація транскордонної регіоналізації та місця транскордонних регіонів у загальній ієрархічній системі регіоналізму.

Глобалізація й регіоналізація стали детермінантами сучасного світу. Нове тисячоліття характеризується динамічною зміною парадигми регіонального економічного розвитку, дедалі частіше затверджуються нові, відмінні від традиційних концепції, засновані на регіональній конкуренції, інноваційній мотивації транснаціональної інтеграції й глобально орієнтованій регіональній політиці. В епоху глобалізму, коли розвиток визначається дією механізму міжнародного ринку, регіоналізм також став глобальним явищем. В останній чверті ХХ ст. чітко позначилася тенденція створення регіональних блоків та угруповань промислово розвинених і країн, що розвиваються. Поглибилася західноєвропейська інтеграція в рамках ЄС, створено Північноамериканську зону вільної торгівлі (НАФТА), активізувалися процеси формування регіональних блоків латиноамериканських країн – серед них МЕРКОСУР, Андське угруповання. Не лишили-

ся осторонь від зазначених тенденцій і азіатські країни, найвпливовіші їх регіональні угруповання представлені Асоціацією країн Південно-Східної Азії (АСЕАН), Азіатсько-Тихоокеанським економічним співробітництвом (АТЕС). Сформувалася Шанхайська організація співробітництва (ШОС), вивчаються плани об'єднання у спільний ринок КНР, Тайваню і Південної Кореї. Мотивація економічної інтеграції країн, що розвиваються, полягає в об'єднанні ринків, ресурсів та виробничих потенціалів для подолання господарської відсталості, а низький рівень соціально-економічного розвитку детермінує сильнішу порівняно з розвijenними країнами роль держави в даному процесі.

Причини й фактори зміцнення регіональних угруповань у світовому господарстві можна оцінювати по-різному. Зокрема, формування регіональних блоків подеколи кваліфікується як вдалий інструмент світової торгівлі, що дозволяє розвивати міжнародний обмін в умовах, коли ефективність багатосторонніх торговельних переговорів у форматі ГАТТ/СОТ різко знизилася. Регіональні блоки компенсували прорахунки цієї організації.

Ще однією причиною стало активніше використання ринкового потенціалу й можливості захисту національних економічних інтересів країн-учасниць. Прикладом слугує Європейський Союз, що виступає у СОТ з позицій представлення спільних інтересів своїх учасників.

Мотивацією вступу країн у регіональні блоки також є торговельні преференції й умови вільної торгівлі між їх членами. Крім того, успіх регіональних співтовариств багато в чому пояснюється наявністю більшої довіри між сусідніми країнами (природними союзниками й партнерами), через що їм легше домовитися між собою, ніж вести переговори у світовому масштабі.

У даному контексті необхідна категоріальна конкретизація тісно пов'язаних понять «регіоналізм» і «регіоналізація». На відміну від регіоналізму, що, як і глобалізм, розглядається як нормативна концепція, регіоналізація являє собою сукупність емпіричних процесів, що виникають, як правило, з тенденцій економічної інтеграції й моделей, які приводять до її формування і співробітництва в рамках транснаціонального географічного простору. Русійними силами регіоналізації можуть бути як внутрішньорегіональні процеси, так і зовнішній вплив.

Дослідження взаємодії регіоналізації й глобалізму дає можливість окреслити три імовірні сценарії:

1. Регіоналізація як компонент глобалізації.
2. Регіоналізація як реакція на глобалізм.
3. Регіоналізація й глобалізм – тенденції як паралельні або ті, що перетинаються.

У першому випадку регіоналізацію можна розглядати як певну стадію глобалізації, що полегшує інтеграцію національних економік у світовий ринок. У другому – регіоналізація виступає противагою глобалізації, що мотивується націоналістичними, меркантильними й культурними/ментальними інтересами групи країн. У третьому варіанті, у сфері економіки й безпеки, регіоналізація та глобалізація часто відбуваються паралельно, на основі взаємодії.

Справді регіоналізацію слід розглядати як тенденцію, що розгортається паралельно з тенденціями глобалізації. Однак оскільки прямолінійне її тлумачення є недостатнім, то співвідношення зазначених явищ світової економіки можна визначити як сполучення суперечливих трендів, що обумовлено

нелінійністю цих процесів. Глобалізація й регіоналізація можуть інтерпретуватися як діалектична взаємодія різноспрямованих тенденцій, перша з яких тяжіє до єдності світової економіки, друга – до її фрагментації. За глобалізації відбувається створення єдиного економічного простору, який зумовлює модифікацію (або навіть руйнування) внутрішніх національних ринків і водночас супроводжується формуванням глобальних ринків замкнутого типу. Регіоналізація обмежує вільну торгівлю форматом своїх угруповань, створюючи протекціоністські бар'єри для третіх країн, що перебувають за межами регіональних угод і союзів. Крім того, регіональні об'єднання формулюють інституціональні альтернативи таким глобальним міжнародним економічним організаціям, які охоплюють країни світу без урахування територіального розташування – Світовій організації торгівлі (СОТ), Міжнародному валютному фонду (МВФ), Світовому Банку, економічним структурам ООН. У цьому також вбачається суперечливість процесів глобалізації й регіоналізації. Але зміцнення позицій регіональних угруповань, розширення їх кількісного складу посилює їх економічний і політичний вплив і означає агрегування факторів глобального ринку. Укрупнення дозволяє спростити узгодження інтересів у планетарному масштабі, що, безсумнівно, сприяє поглибленню глобалізаційних процесів.

Взаємозв'язок процесів глобалізації економіки й регіоналізації національних господарств можна розглядати як взаємозумовленість в аспекті виділення регулюючих методів макро- і мікроекономіки. Починаючи з середини ХХ ст., частину прав у сфері монетарної й торговельної політики (як методів регулювання макроекономіки) держави почали добровільно передавати наддержавним організаціям, створюючи таким чином умови для формування єдиного економічного простору в межах співтовариства. Ступінь пов'язаності економік при цьому може бути різною: від митної зони, митного союзу до формування єдиної економічної, валютної, фінансової політики. При цьому в національних держав основними засобами впливу на економіку залишаються фіскальна політика й мікрополітика, тобто традиційний набір засобів регіонального рівня владних федеративних повноважень.

Щодо розвитку регіоналізації в умовах глобалізації пропонуються три гіпотези, підтверджені теоретичними міркуваннями й аналітичною практикою:

- 1) глобалізація посилює регіоналізацію;
- 2) регіоналізація веде до поляризації;
- 3) як наслідок двох перших: глобалізація посилює поляризацію.

Пов'язані процеси глобалізації й регіоналізації формують поліцентризм в економічному просторі, їх можна позначити як дихотомію світового економічного процесу. При цьому регіональні утворення, з одного боку, були, є й будуть втіленням глобалізації, її активними суб'єктами. З іншого боку, вони претендують на роль опонентів міжнародних економічних організацій і на формування особливих полюсів глобалізації. Розкриття суперечливої взаємодії процесів глобалізації й регіоналізації потребує поглибленого розгляду теоретичних аспектів регіоналізації міжнародних економічних відносин.

Досвід формування регіональних торговельних блоків і об'єднань у різних регіонах світу показує, що їх утворення детерміновано комплексом факторів економічного, геополітичного, територіального, національного й культурного характеру. Суперечлива взаємодія цих факторів визначає не тільки долю подібних угру-

повань, але й обумовлює настільки ж неоднозначний вплив регіоналізму на розвиток світової економіки й торгівлі.

У сучасних умовах вважається можливим виділити два основних типи регіоналізації. Перший пов'язаний з активним піднесенням регіональних держав, і, як наслідок, їх прагненням до організації регіонального середовища у своїх інтересах на основі укладення угод або неформальної практики таких відносин з меншими (або менш впливовими) регіональними державами. Другий тип передбачає виникнення регіональних інтеграційних угруповань, які за успішного розвитку створюють певний відособлений регіональний економічний простір у рамках світової економіки.

Перший тип може бути представлений угрупованням НАФТА з домінуванням США щодо Канади й Мексики.

До процесів регіоналізації другого типу належить формування й діяльність Асоціації країн Південно-Східної Азії, причому в ширшому плані, що виходить за рамки суто економічних аспектів. Специфічні історичні й політичні умови еволюції у другій половині ХХ ст. зумовили інституціональне оформлення й розвиток унікальної регіональної організації, існування якої може розглядатися як один з найуспішніших прикладів створення регіонального інтеграційного угруповання в незахідному світі. Сучасна динаміка АСЕАН відбувається в руслі тенденцій «нового регіоналізму», який, по-перше, охоплює значно більше число сфер життєдіяльності (торгівля, інвестиції, економічний розвиток, довкілля, нові процеси в сфері безпеки й т.д.); по-друге, пов'язаний із взаємодією не тільки держав, а й недержавних учасників; по-третє, тісним чином корелює з процесами глобалізації з урахуванням транснаціональних міжрегіональних процесів.

Про це свідчить планомірне вжиття Асоціацією заходів щодо зміцнення провідної ролі у макрорегіональних масштабах. За чотири десятиліття вдалося об'єднати всі держави регіону, створити значну кількість регіональних форматів співробітництва (АСЕАН+3, формат партнерів АСЕАН по діалогу), а також стати ініціатором або активним учасником таких масштабних макрорегіональних і міжрегіональних проектів, як Регіональний форум АСЕАН по безпеці, Східноазійський саміт, АСЕМ і т. д. [1, с. 374]. Одним із вагомих результатів діяльності Асоціації стала розробка й прийняття Статуту АСЕАН (The ASEAN Charter) у 2007 р.

Загалом діяльності регіональних економічних організацій притаманні спільні риси:

- узгодженість розвитку економік країн-учасниць;
- забезпечення вільного переміщення факторів виробництва – капіталів, товарів і робочої сили;
- координація планів і динаміки найважливіших галузей;
- сприяння інвестиційній та інноваційній діяльності;
- стимулювання розвитку підприємництва на рівні окремих фірм;
- захист прав власності й свободи ведення бізнесу.

Своєю чергою, аналіз функціонування територіальних співтовариств дає підстави виділити рівні регіоналізації світової економіки:

- глобальні наднаціональні інститути;
- регіональні інтеграційні об'єднання;
- національні держави;
- регіони та автономні утворення усередині держави.

Виявлення співвідношення між цими рівнями та з'ясування тенденцій змін цих співвідношень в умовах світу, що глобалізується, являє собою значний теоретичний і методологічний інтерес.

Глобальні наднаціональні інститути світової економіки поєднують держави у планетарному форматі. До них належать уже згадані економічні органи ООН, Міжнародний валютний фонд, група Світового банку, СОТ, ОЕСР, ОПЕК та ін.

До організацій другого рівня належать регіональні угруповання – Європейський Союз, НАФТА, АТЕС, МЕРКОСУР та ін. Співвідношення цих двох рівнів світової економіки ідентичне сполученню глобалізації й регіоналізації.

Сполучення глобалізму, що насамперед уособлюється СОТ, з регіоналізмом стало загальносвітовою тенденцією, однією з найважливіших політичних і економічних тенденцій сучасності. Шляхи подолання цього протиріччя, зокрема уникнення замкнутого регіоналізму, полягають у пошуках компромісних рішень. У сучасній міжнародній торговельній системі можна виявити реальні механізми, що перешкоджають розвитку зазначеної тенденції.

1. Вертикальний механізм, що передбачає існування дещо менших об'єднань всередині мегарегіональних структур. Прикладом слугують Американська угода про вільну торгівлю (АФТА) і Австрало-Новозеландська угода про тісніші економічні відносини (АНЗСЕР) у рамках АРЕС. Крім того, деякі країни одночасно беруть участь у різних регіональних об'єднаннях (США й Канада входять в АРЕС і організацію міжамериканського співробітництва). Об'єднання нижчого рівня забезпечують прискорену лібералізацію порівняно з тими масштабними організаціями, в які входять, інакше втрачається смисл їхнього існування.

2. Горизонтальний механізм забезпечує взаємодію між регіональними утвореннями. Кожне з них виникає не тільки для лібералізації економічних відносин між її членами, а й для забезпечення доступу до ринків інших регіональних груп і залучення їх капіталів. У сучасному світі жодна регіональна група, якою б великою вона не була, не може домогтися повної самодостатності у сфері торгівлі. При проведенні внутрішньорегіональної лібералізації та або інша група країн підвищує свою конкурентоспроможність щодо інших. Це підштовхує до лібералізації (а отже, й підвищення конкурентоспроможності) інші регіональні групи.

3. Міжрегіональний діалог і переговори. Регіональні об'єднання, що включають індустріальні держави й країни, що розвиваються (наприклад, участь Мексики в НАФТА), вигідні останнім, оскільки полегшують доступ до ринків перших і забезпечують приплив капіталу й економічну допомогу. При цьому, з огляду на глобалізацію й загострення конкуренції на зовнішніх ринках, вони повинні прагнути до багатосторонніх зв'язків – для забезпечення доступу до ринків і капіталів індустріальних країн, що перебувають за межами регіону. З іншого боку, індустріальним країнам також важливо мати доступ до розвинених країн з інших регіональних об'єднань як ринків збуту й об'єктів вкладення капіталу.

Це створює необхідність у міжрегіональному діалозі й проведенні переговорів. Подібний формат взаємин не дозволяє регіоналізму привести до формування замкнутого блоку. Він здатний скоригувати мимовільну дискримінацію між членами й не членами окремих регіональних груп, що виникає в ході регіональної лібералізації. Але якщо регіоналізм використовується не як засіб підвищення економічного динамізму країн регіону, а як захисний механізм проти економічної експансії іншого регіону, це може сприяти ізоляціонізму й утворенню ворожих блоків. Однак, якщо врахувати, що нинішній регіоналізм базується на тезі

про глобалізацію економічної діяльності, виникнення такого роду протистояння між регіональними групами є досить малоюмовірним.

У той же час наслідки діяльності регіональних угруповань оцінюються неоднозначно. Одним з негативів є їхня дискримінаційна політика стосовно країн, які не входять у ці угруповання. Обмеження вільної торгівлі рамками регіональних угруповань може завдати чималої шкоди розвитку світової економіки: опікуючись власним процвітанням, країни-учасниці блоку навряд чи проявлятимуть особливий інтерес до становища третіх країн.

Тенденція до регіоналізму відбиває всезростаючу складність міжнародних відносин, пов'язану з посиленням взаємозалежності суверенних держав. У подібній ситуації останні прагнуть одержати абсолютний вигравш від участі у світовій економіці й відносні переваги у рамках регіональних угод. Виходячи з цього, можна окреслити ряд важливих особливостей і нових рис нинішнього регіоналізму:

1. Регіональні угоди охоплюють надзвичайно велике й усе зростаюче число країн, про що свідчать розширення Європейського Союзу (ЄС) і поширення НАФТА на Латинську Америку. В Азії АРЕС уже включає 21 країну, і число бажаючих приєднатися до нього (Індія, Монголія, Пакистан, Лаос, Бангладеш, Коста-Рика, Колумбія, Панама, Еквадор та ін.) не вичерпано, що дає підстави стверджувати про настання епохи «мегарегіоналізму».

2. Важливу роль у регіональних угодах відіграють наддержави (США, Японія, Китай, Росія), які раніше не брали участі в них, надаючи перевагу глобалізму.

3. Регіональні об'єднання включають як індустріальні, так і країни, що розвиваються. Наприклад, НАФТА поєднує США, Канаду й Мексику, АРЕС – індустріальні, нові індустріальні й країни, що розвиваються. За економічною, політичною, соціальною й культурною розмаїтстю АРЕС різко відрізняється від традиційних регіональних об'єднань. ЄС більш однорідний, ніж НАФТА і АРЕС, але й його розмаїтість збільшується у міру розширення.

4. Як і раніше, однією із цілей регіональних угод є заохочення торгівлі між їх учасниками, однак нині дедалі більше уваги приділяється зв'язкам з іншими регіонами. Причому характерно, що дотепер зміцнення зв'язків із зовнішнім світом не послабляло, а підсилювало регіональну солідарність.

5. У минулому регіоналізм ґрунтувався переважно на відносинах між державами й охоплював усю економіку кожної країни-учасниці угоди. Нині відбувається формування спільнот, які можна назвати «природними економічними зонами» (ПЕЗ). Прикладом може слугувати так званий Трикутник росту, що включає Південну Малайзію, Сінгапур та індонезійську провінцію Ріау. Хоча ПЕЗ утворюються з територій суміжних країн, вони не розраховані на інтеграцію економік цілих держав. Країни, що йдуть на створення таких зон, перебувають на різних рівнях економічного розвитку. Мета, якої вони при цьому добиваються, полягає у налагодженні й піднесенні експорту за межі регіону, а єдиним критерієм для участі виступає ефективне поєднання факторів виробництва.

Регіональні утворення забезпечують цілісність і здатність протистояти багатьом загрозам завдяки спільності корінних економічних інтересів, формуванню стратегічної політичної мети, захисту ідеологічних імперативів. Інтеграційні процеси усередині блоків дозволяють об'єднати інтелектуальні й матеріальні ресурси країн регіону й створити сприятливіші умови для їх економічного розвитку й набуття конкурентних переваг на світовому ринку. Крім того, формування блоків – це своєрідна захисна реакція на дестабілізацію економічної ситу-

ації й виникнення кризових явищ. Досить згадати, що світова фінансова криза 1997 р. не зачепила країни Євросоюзу завдяки переважним торговельним і фінансовим взаємним відносинам, а регіон АСЕАН уже наприкінці 1998 р. майже оговтався від її наслідків.

Потребує дослідження впливу глобальних процесів на розвиток територіально-адміністративних одиниць, а також розкриття значущості локальних процесів (на рівні регіонів, міст і т.д.) у ході світового розвитку. Співвідношення глобалізації й локалізації отримало назву «глокалізації», що визначається як «стратегія розвитку бізнесу, що інтегрує глобалізацію й локалізацію» [2, с. 1]. Хоча на перший погляд це й виглядає парадоксально, саме глобалізація веде до підвищення ролі місцевого, субнаціонального рівня. Досить сказати, що інвестиції спрямовуються в конкретний регіон, місто, а ТНК розміщують свої виробництва, приносячи сучасні технології, організацію, менеджмент, спираючись на локальні умови даного регіону, що перетворює господарство в мережу полюсів розвитку, у мультиполярні утворення.

З іншого боку, має місце прагнення локальних територіальних спільнот до виходу на арену світового економічного простору, адаптації до глобальних процесів. Багато аргументів свідчить про наростання значущості місцевих і регіональних державних інституцій. Виникає міжнародна конкуренція територіальних умов господарювання в напрямі створення преференційних умов для залучення іноземного капіталу, за його вкладення у дану територію. Більше того, з позицій економічної науки концепція конкурентних територіально-господарських переваг держав дедалі більше дезагрегується й переноситься на регіони, де сформувалися особливі форми взаємодії підприємств, місцевих органів управління, місцевих ринкових умов і суспільних груп.

Таким чином, в умовах глобалізаційних тенденцій зміна функцій держави у бік їх передачі наднаціональним органам, з одного боку, і підвищення повноважень територіально-адміністративних одиниць на основі принципу субсидіарності – з іншого, є процесом адаптації до якісно нового стану світової економіки.

Констатується зростання ролі локальних спільнот (регіонів, міст і т. д.) у рамках національних державних кордонів. Підвищення значущості регіонального рівня, особливо у федеративних державах, сприяє встановленню й розвитку реального федералізму й цивільного суспільства. Крім того, активізація регіонів у зовнішньоекономічній діяльності не тільки робить повноціннішою зовнішньоекономічну політику, а й складає механізм включення країни у світовий економічний простір. Одночасне підвищення самостійності й відповідальності регіонів генерує наростання міжнародної конкуренції територіальних умов господарювання. Глобалізація, роблячи прозорими для переміщення капіталу й праці державні кордони, дає можливість вибору територій для вкладення мобільних факторів виробництва, якими володіють міжнародні компанії.

Вищезазначене додатково підтверджує, що зворотним боком світового доцентрового руху, який ще відносно недавно вважався багатьма дослідниками магістральною тенденцією розвитку, стали відцентрові тенденції, які спричинюють появу великої кількості локальних явищ, а глобальні процеси набули різних регіональних проявів. Сполучення цих тенденцій позначено висунутим Дж. Розенау терміном «фрагмегративність» (*fragmegrative*), що поєднує поняття фрагментації (*fragmentation*) й інтеграції (*integration*) [3, с. 257]. Крім того, в міру трансформації світової системи відбувається активне піднесення регіо-

нів як самостійних елементів цієї системи. Низка дослідників відзначає також складення світових своєрідних «регіональних кластерів», стосовно яких ще незрозуміло, чи зможуть вони в майбутньому стати полюсами нового світопорядку [4, с. 5].

З даними процесами співпав новий виток регіоналізму, який, згідно з одним визначенням, припускає співробітництво регіональних держав у виробленні єдиної стратегії в рамках свого регіону [5, с. 434]. Деякі фахівці розділяють розуміння регіоналізму як наряду регіонального розвитку і «мети, що свідомо формується» [6, с. 68]. Подібна мета, зокрема, може виражатися в усвідомленні переваги регіонального вирішення тієї або іншої політичної проблеми.

Дослідження сучасних глобальних регіональних тенденцій потребує розгляду феномену транскордонного регіоналізму. Він стає реальним при усвідомленні взаємозалежності інтересів по обидва боки кордону й досягненні високого ступеня взаємодії між органами влади сусідніх держав; у такому випадку функціонує у вигляді просторово інтегрованої форми політичного й економічного співробітництва.

Виникнення транскордонного регіоналізму здебільшого детерміновано процесами економічної глобалізації, що вимагає укрупнення ринків і нових підходів до просторової організації економіки. Але багато в чому він є реакцією на недостатню здатність держав і міжнародних організацій у вирішенні глобальних питань. У даному контексті, повертаючись до тези про посилення регіоналізації в умовах глобалізації, вважається доцільним її доповнення й конкретизація такими трьома твердженнями. Перше: мова йде про посилення процесу формування не гомогенних (однорідних), а когерентних регіонів, поєднаних усе тіснішими внутрішніми зв'язками. Друге: інтенсивно розвиваються транскордонні регіони, які раніше здебільшого були гомогенними і виділялися за критеріями однорідності деяких показників. Нині ж активно розвиваються зв'язки між національними регіонами країн, розташованих по різні боки кордону, з утворенням уже не гомогенних, а когерентних транскордонних утворень. Третє: у процес формування транскордонних регіонів включаються владні структури межуючих держав, їхніх адміністративно-територіальних одиниць і муніципалітетів. Укладаються міжнародні угоди, спрямовані на розвиток співробітництва й формування транскордонних регіонів із створенням міжнародних асоціацій, що координують їхній розвиток.

Резюмуючи, відзначимо, що глобалізація й регіоналізація невіддільні одна від одної. Більше того, глобалізація реалізує свій потенціал через регіоналізацію, тобто децентралізацію світового простору й подальше підвищення життєздатності його складових – територіальних (економічних, політичних) утворень. Еволюція регіональних інтеграційних процесів дедалі сильніше зумовлюється не тільки внутрішньорегіональними факторами, а й зростаючими під впливом глобалізації вимогами зовнішнього середовища та міжнародної конкуренції. Створення єдиного економічного простору супроводжується формуванням окремих інтеграційних угруповань. Як правило, їх учасники розвиваються ефективніше порівняно з тими, які тримаються одноосібно. Це супроводжується розмиванням кордонів ведення бізнесу й посиленням економічної взаємозалежності держав. Можна констатувати зміну ідеології міжнародної економічної інтеграції – регіональні організації, які раніше концентрували діяльність насамперед на зближенні національних господарств країн-учасниць,

самі перетворюються на активних дійових осіб глобального економічного простору, а інтеграція дедалі сильніше сприяє включенню регіону в світове господарство. Водночас глобалізація настільки активізує міжнародну конкуренцію, що держави мусять докласти максимум зусиль для того, щоб посісти гідне місце у світі.

Список використаних джерел

1. Wong L. F. China-ASEAN and Japan-ASEAN Relations during the Post-Cold War Era // Chinese Journal of Internal Politics. – 2007. – Vol. 1. – P. 373-404.
2. Priorities for the Coming Century. Asahi Shimbun Earth project 21. Chapter Fixe. To «Globalization of Business Japan. – 1999. – 48 p.
3. Rosenau J.N. New Dimension of Security: The Interaction of Globalizing and Localizing Dynamics/J.N. Rosenau // Security Dialogue. – 1994 (September). – Vol. 25. – Pp. 255-281.
4. Simon Sh. ASEAN and Its Security Offspring: Facing New Challenges / Sh. Simon. – Carlisle: Strategic Studies Institute, 2007. – Pp. 1-12.
5. Fawcett L. Exploring Regional Domains: A Comparative History of Regionalism / L. Fawcett // International Affairs. – 2004. – 80:3. – P. 433-451.
6. Михеев В. В. Глобализация, регионализация и региональная интеграция / В. В. Михеев // Восток-Запад: Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений ; под. ред. А. Д. Воскресенского. – М. : РОССПЭН, 2002. – С. 65-74.

Гаврилюк О. В. Теоретические и методологические подходы к изучению современных глобальных региональных тенденций.

Раскрыта взаимосвязь и соотношение категорий «глобализация» и «регионализация» в современных условиях, а также новейшие тенденции осуществления региональной политики в глобальном пространстве.

Ключевые слова: глобализация, регионализация, регионализм, регион, региональная политика, трансграничный регионализм, интеграционные процессы.

Gavrylyuk O. V. Theoretical and Methodological Approaches to Study of Modern Global Regional Tendencies.

The interrelation and correlation of «globalization» and «regionalization» categories in modern conditions is presented and the newest tendencies of realization of a regional policy in global space are defined.

Key words: globalization, regionalization, regionalism, region, regional policy, transborder regionalism, integration processes.

Надійшло 27.08.2012 р.